

Bet. o. f. t. beslutn. vedr. NATO-indsats på det vestlige Balkan

Til beslutningsforslag nr. B 4. Betænkning afgivet af Forsvarsudvalget den 8. oktober 1998

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til en NATO-indsats på det vestlige Balkan

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i et antal møder og har herunder stillet spørgsmål til udenrigsministeren og forsvarsministeren, som disse har besvaret dels skriftligt og dels mundtligt. Nogle af udvalgets spørgsmål og udenrigsministerens og forsvarsministerens svar herpå er tillige med nogle avisartikler optrykt som bilag til betænkningen.

Der er af et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis, Det Radikale Venstres, Centrum-Demokraternes og Kristeligt Folkepartis medlemmer af udvalget) beslutningsforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *vedtagelse* med de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Mindretallet finder, at der slet ikke er tvivl om, at alle må og skal fordømme den form for krigsførelse, som man i de sidste måneder har set i Kosovo, hvor en hel befolkning tages som gidsel, hvor hundredtusinder drives på flugt, hvor huse brændes af, hvor etnisk udrensning finder sted i stort omfang, og hvor uskyldige myrdes, som fundet af de sidste massegrave fortæller deres grufulde beretning om. Mindretallet tror egentlig, at alle i Folketinget kan mødes i en fælles fordømmelse af en sådan foragt for menneskeliv.

Der er heller ingen tvivl om, at Serbien spiller den altdominerende hovedrolle i terroren.

FN's generalsekretær Kofi Annan skriver i sin rapport af 3. oktober 1998 til FN's Sikkerhedsråd, at »Det står klart hævet over enhver rimelig tvivl, at det store flertal af disse handlinger er begået af sikkerhedsstyrker i Kosovo under FRY-autoritet, men kosovoalbanske paramilitære enheder har også været involveret i militære aktioner, og der er god grund til at tro, at de også har begået grusomheder.«

Hvorfor er denne udtalelse så interessant? Det er den, fordi vi i dag har diskuteret, om Danmark sammen med en række andre vestlige lande skal sende kampfly af sted for at straffe serberne. Ifølge beslutningsforslaget er der fire formål med aktionen.

Det ene formål er at stoppe kamphandlingerne i Kosovo. Det andet er at forhindre en humanitær katastrofe. Det tredje er at opnå en aftale om ophør af vold, og det fjerde er at starte seriøse forhandlinger om en politisk aftale mellem konfliktens parter, jf. bemærkningerne til lovforslaget side 4, spalte 1.

De afgørende spørgsmål i forhold til disse formål er derfor, om det er sandsynligt, at bombardementer i Kosovo og Serbien vil stoppe kamphandlingerne.

Hvad nu, hvis det stik modsatte sker, og sammenligningen med Bosnien ikke holder? Bosnien var i en situation, hvor der forelå en forhandlet aftale mellem de tre parter, Dayton-aftalen, før man satte ind med militæret.

Hvad nu, hvis man tager fejl, og konflikten på baggrund heraf eskalerer? Hvad nu, hvis civilbefolkningen i endnu højere grad bliver taget som gidsler? Hvad nu, hvis endnu flere drives på flugt og konflikten udvides til større dele af Balkan? Hvad nu, hvis der skabes en endnu større humanitær katastrofe? Disse spørgsmål er man nødt til at overveje.

Karsten Fledelius' analyse i dagbladet Information den 7. oktober 1998 er derfor interessant.

Han siger om situationen i Serbien: »Der er formentlig ikke nogen tvivl om, at Seselj« (vice-ministerpræsident og leder af Det Serbiske Radikale Parti) »faktisk er ganske interesseret i krydsermissiler og bomber fra udlandet. For den militære virkning af dem vil være ringe.

Til gengæld vil deres psykologiske virkning, som vil blive yderligere forstørret gennem de stærkt regeringskontrollerede serbiske massemedier, være en stor gevinst for ham. De vil legitimere den stramning af forholdene i Serbien, han så brændende ønsker sig.«

Ser man på den anden part, er der ingen tvivl om, at en militær NATO-indsats vil være til fordel for UCK.

Det er vigtigt at stille disse spørgsmål og besvare dem, inden bomberne slippes løs, for ikke at bevæge sig fra en situation, der er grusom, til en situation, der er helt ude af kontrol, hvor man risikerer, at et brændende bål bryder ud i en altfortærende brand.

Netop fordi situationen er så sammensat, og fordi situationen er så farlig, er det afgørende at fastholde, at det er FN, der spiller den helt afgørende rolle. Det ville jo være at spille hasard at sige ja til bombninger uden at have et klart mandat fra FN's Sikkerhedsråd.

Udenrigsministeren har sagt, at det ikke drejer sig om finere jura, men om, hvorvidt vi stadig vil have et FN-system, der varetager konfliktløsning i verden. Det er umuligt at finde den folkeretlige legitimitet for dette militære angreb, jf. FN-pagtens kapitel VII, hvoraf det fremgår, at det alene er Sikkerhedsrådet, der kan give mandat.

Det drejer sig også om den russiske position. Det drejer sig om, hvorvidt man tror, man kan lave en varig europæisk fred, når Rusland i stigende grad oplever at blive isoleret.

Det betyder ikke, at vi bare passivt skal se til, mens grusomhederne pågår. Det betyder, at alle diplomatiske veje skal betrædes. Det betyder li-

geledes, at man skal sende observatører af sted, og det betyder, at vi skal være klar med civil hjælp.

Kofi Annan siger det meget tydeligt i den tidligere omtalte rapport, side 8: »Det er bydende nødvendigt, at den internationale tilstedeværelse skal styrkes og gøres mere effektiv.«

Han nævner diplomatiske observationer, tilstedeværelse af menneskerettighedsobservatører og en bedre koordinering af den internationale indsats.

Dette er derfor ikke et valg mellem at læne sig tilbage og sige, at der ikke er noget at gøre, og at gennemføre et bombetog. Det er valget mellem en vej, der er højst risikabel, hvor man risikerer at bevæge sig fra asken til ilden, og så en vej, der respekterer FN som ordenshåndhæver, og hvorved man gennemfører de ting, FN's generalsekretær peger på i sin rapport til Sikkerhedsrådet.

Et *andet mindretal* (Dansk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget *til forkastelse* og vil ved 2. (sidste) behandling redegøre for sin stilling til det under nr. 2 stillede ændringsforslag.

Mindretallet er meget bekymret for udviklingen i den del af Forbundsrepublikken Jugoslavien, der hedder Kosova.

Både serbere og kosova-albanere har i dette område lidt megen smerte, og det er desværre stadig tilfældet – endda med forøget styrke. Det er derfor vigtigt, at Vesten og FN aktivt hjælper humanitært med fødevarer, nødhjælp, medicin, telte, feltlazaretter etc. og eventuelt med læger og sygeplejersker, hvis der bliver brug og mulighed for det.

De fleste er enige om, at i dette humanitære arbejde skal Danmark også være med og helst meget aktiv.

Derudover har Dansk Folkeparti foreslået, at Danmark sender mobile flygtningelejre til området eller som mindstemål i hvert fald effektive telte, der kan modstå vejr og vind. Vi må og skal hjælpe mennesker, der er i nød.

På denne måde kan vi hjælpe nødstedte mennesker i deres nærområde, så de hurtigt kan vende tilbage til deres hjemland, når der er kommet mere fredelige forhold.

Med dette beslutningsforslag om en militær aktion med danske jagerbombere lægges der op til, at situationen i Kosova kan løses med militære midler, og at Danmark skal spille en stor rolle

med deltagelse af kampfly, bombninger og sandsynligvis med landtropper, hvilket Dansk Folkeparti ikke kan acceptere. Efter udvalgsbehandlingen af nærværende forslag står det endog klart, at det kan regnes for overordentlig sandsynligt, at Danmark nødvendigvis må stille med landtropper. I Aktuelt den 6. oktober 1998 er forsvarsministeren citeret for, at Danmark formodentlig skal stille med 500 soldater til en landkrig.

Det er muligt, at der hos regeringen er et ønske om, at Danmark skal »placere sig på landkortet« og sidde med til bords, når det »internationale samfund« »løser« alle problemerne. I Dansk Folkeparti stiller vi os imidlertid stærkt tvivlende over for, om en militær aktion fra dansk side i en borgerkrig ensidigt rettet mod den ene part, nemlig serberne, er nogen løsning.

Kendsgerningerne er jo, at serberne bestemt ikke er de eneste, der har begået ugerningerne i det plagede område. Den etnisk albanske oprørsgruppe UCK har også – i øvrigt med hjælp fra pengeindsamlinger i en række lande, herunder Danmark – skaffet sig slagkraftige våben og også stået bag en række brutale handlinger.

Det er således helt uforståeligt, at udenrigsministeren og forsvarsministeren tror på, at danske bombardementer i Forbundsrepublikken Jugoslavien kan skabe fred. Det er helt forkert, hvis man tror på dette.

Når bombningerne er overstået, er hadet mellem de to grupper blot endnu større, og de har let adgang til våben. Hvad vil regeringen så gøre? Sætte landtropper ind? I så fald mod hvem? Skal det være imod de kristne eller mod muslimerne? Begge dele vil være helt uacceptabelt. Det er jo i høj grad en krig mellem to etniske grupper, der står fast forankret i deres religioner. Nogle vil kalde det en religionskrig. Er det Danmarks opgave at gå ind i en religionskrig?

Dansk Folkeparti mener nej.

Forbundsrepublikken Jugoslavien er ikke et NATO-land i fare, og landet er heller ikke blevet angrebet af et andet land. Der er tale om en borgerkrig, der kun kan løses ad diplomatisk vej.

Dansk militær skal trods alt først og fremmest beskæftige sig med forsvaret af Danmark, og så i øvrigt gøre det, der kræves for at forsvare NATO-territorium. Medvirken i en militær aktion i Kosova er ikke en nødvendighed for at opnå dette, hvorfor andre NATO-lande som Island, Luxembourg, Grækenland og måske Tyskland hel-

ler ikke ønsker at deltage med angrebsfly i styrken.

Det er absurd, hvis danske soldater i al fremtid på denne måde skal tvinges til at rende rundt og »løse« alle mulige uløselige borger- og stamme-krige.

Men det er desværre blevet en slags automatik, at den danske regering siger ja hver eneste gang, det er på tale, at det internationale samfund skal reagere militært på en eller anden situation.

Man skal huske på, at samtidig med at disse projekter – også Kosova-angrebet – er kostbare, sættes danske soldaters liv og førlighed på spil i et område, hvor Danmark intet har at gøre med militære enheder.

Nogle mener så, at det er den nye verdensorden, vi skal vænne os til, hvor omverdenen i enhver situation, hvor et mindretal eller et flertal i et land bliver terroriseret af andre, skal gå ind og bombe eller gennemføre en militær aktion i det pågældende land.

Det ville i givet fald indebære, at vi skulle bombe kineserne, der undertrykker tibetanerne, at vi skulle bombe i Rwanda, at vi skulle bombe burmeserne, der ikke tåler opposition, og at Danmark skal medvirke i bombardementer i Nordirland, hvor terrorgrupper spreder skræk og ødelæggelse. Hvis vi skulle alt det, ville vi sandelig få nok at gøre.

Erfaringen viser, at når man skal til at gå i krig, er der højt humør og stor optimisme. »Nu skal vi klare problemerne – en gang for alle.« Det siger Gallup måske også lige nu. Men stemningen vender ret hurtigt, når de første danske fly bliver skudt ned, eller når serbere her i landet vil hævne de bomber, danskerne har kastet. Så vil de fleste bittert fortryde, hvad den danske regering førte dem ud i.

Efter Dansk Folkepartis opfattelse er det ved forhandlingsbordet, striden skal løses, ikke med danske bomber. Vi er et fredeligt land, og danskerne er fredelige mennesker.

Dansk Folkeparti kan på den baggrund ikke tilslutte sig forslaget om at sende danske militære enheder til Kosova.

Dansk Folkeparti har taget aktiv del i udvalgsarbejdet, men må desværre konstatere, at et flertal i Forsvarsudvalget har umuliggjort en seriøs behandling ved at insistere på, at nærværende forslag skulle trumfes igennem i Folketinget i løbet af mindre end et døgn, hvilket ikke levned

tid til en reel gennemgang og ordentlig besvarelse af en række vigtige spørgsmål til regeringen.

Eksempelvis svarede regeringen i korte 2-linjes staccato-svar på stort set alle de stillede spørgsmål, eksempelvis på spørgsmålet om, hvilke reaktioner danske bombninger ville medføre fra de serbere, der har bopæl i Danmark, og om regeringen ville stoppe de ulovlige pengeoverførsler fra Danmark til UCK, som man har kendskab til. På samme måde blev der under samråd med ministrene i udvalget i de sene natetimer blot henvist til andre ministre, uden at de pågældende kunne spørges, så svaret kunne foreligge inden udformningen af betænkningen og sågar inden afstemningen og afgørelsen af nærværende forslag i Folketingssalen.

Et tredje mindretal (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*, men kan tilslutte sig det under nr. 2 stillede ændringsforslag.

Mindretallet skal beklage, at Folketinget på anbefaling af regeringen her på sin første rigtige arbejdsdag vil træffe beslutning om at sende Danmark i krig. Hele »debatten« om denne vigtige beslutning – både i Folketingssalen og i Forsvarsudvalget – er kørt igennem på mindre end et døgn. Resultatet er, at der stadig er en lang række uafklarede spørgsmål, og at en af de helt centrale tekster i Folketingets beslutningsgrundlag end ikke foreligger på dansk. I den forbindelse er udenrigsministerens besvarelser af spørgsmål 56 og spørgsmål 71 fra Forsvarsudvalget bestemt et studium værd.

Det er skæbnens ironi, at dette lovjaskeri finder sted mindre end en uge efter, at Folketinget har afholdt et todages seminar på Hotel Marienlyst i Nordsjælland om, hvordan det selv samme Folketing skal undgå at træffe ugenomtænkte og forhastede beslutninger. Yderligere kommentarer er vist overflødige.

Begrundelsen for lynbehandlingen har været, at det drejer sig om en hastesag. Men i så fald har det været en »hastesag« længe.

Allerede i slutningen af 1980'erne ophævede den serbisknationalistiske regering det udstrakte selvstyre, som Kosovarepublikken havde haft under den gamle Tito-forfatning. Siden har Milosevic-styret i Beograd gennemført en brutal undertrykkelse af det store flertal af befolkningen i Kosova (90 pct.), som er af albansk oprindelse, og undertrykkelsen er faktisk blevet inten-

siveret efter Dayton-aftalen. Denne aftale – diktet af USA og de øvrige vestlige stormagter – indeholdt ikke et ord om Kosova, og det blev af nationalisterne i Beograd set som Vestens accept af, at Kosova var deres baggård, som de kunne behandle efter forgodtbefindende.

Den vestlige verdens tavshed i forhold til undertrykkelsen i Kosova har været larmende på trods af, at mange journalister, forskere og politikere har peget på, at hvis dette problem ikke blev løst, ville man i løbet af få år stå tilbage med problemer lige så store, som dem vi har oplevet i Bosnien.

Der er gået mindst fire år, hvor den vestlige verden havde kunnet presse Milosevic til at indgå i reelle politiske forhandlinger med de kosova-albanske ledere, men intet er sket. Nu kommer NATO så og vil bombe de serbiske militære stillinger. Men det sker vel at mærke først efter, at man har givet Milosevic og det serbiske militær alle sommermånederne til at nedkæmpe den kosova-albanske befrielseshær, UCK.

UCK havde ellers vundet stærkt frem og fået opbakning fra en stor del af den kosova-albanske befolkning. Opbakningen er ikke mindst kommet i protest mod og frustration over, at hverken regimet i Beograd eller den vestlige verden har forholdt sig reelt til den kosova-albanske leder, Rugova, og hans ikke-voldelige appeller.

Befolkningen i Kosova har set den gamle Jugoslaviske Føderation falde fra hinanden – i høj grad med vestlig hjælp. Den har set, hvordan Slovenien, Kroatien og Bosnien fik selvstændighed samtidig med, at Milosevic-styret har fået lov til at holde deres område i et jerngreb. Derfor er der vokset en ny generation frem blandt den albanske befolkningsgruppe, som går ind for væbnet kamp, som det eneste Milosevic – og den vestlige verden – har respekt for. De moderate ledere kunne ikke levere varen, hvad enten det var i form af øget selvstyre, reel selvstændighed eller blot overholdelse af almindelige demokratiske rettigheder.

Men Vesten siger stop. Befolkningen i Kosova må ikke afgøre deres egen fremtid. Det erkendte udenrigsministeren da også klart ved 1. behandling af forslaget den 7. oktober 1998. Han sagde ligeud, at » ... hverken Danmark eller EU eller NATO ønsker selvstændighed for Kosova«.

Så enkelt kan det siges. Men Enhedslisten har nu den opfattelse, at et sådant spørgsmål bør afgøres af den befolkning, som det »går ud over«.

For Enhedslisten er det slet og ret et spørgsmål om demokrati, og at Kosovos status skal afgøres af Kosovos befolkning og ikke af hverken serbiske politikere og generaler eller af NATO og EU.

I løbet af det seneste døgn er det blevet klart, at regeringen – og det flertal i Folketinget, som støtter regeringen i denne sag – ikke aner, hvad der skal ske, efter at NATO har gennemført de militære bombninger. Samtidig er det blevet klart, at regeringen er åben over for at lade NATO bombe løs uden en beslutning i FN's Sikkerhedsråd. Begge dele er lige utrolige.

En række eksperter og folk fra nødhjælpsorganisationer sætter med rette spørgsmålstegn ved en sådan fremgangsmåde.

Ritzaus Bureau kunne den 7. okt. 1998 citere Anders Ladekarl, afdelingschef i Dansk Flygtningehjælps internationale afdeling, for at sige: »Hvis NATO har tænkt sig at bombe Kosovo, er der brug for at sætte massive fredsbevarende styrker ind i Kosovo bagefter.« Han sagde også, at bombningerne ville få meget alvorlige konsekvenser for de 300.000 fordrevne kosovo-albanere og fortsatte: »Hvis NATO kun vil bombe for at afhjælpe en humanitær katastrofe, er det ikke til meget nytte. Så tvinger man de humanitære organisationer ud af Kosovo og giver frit spil til serberne.«

Disse udtalelser står i skarp kontrast til folketingsflertallets mange kønne ord om, at nu må man handle og først og fremmest af humanitære årsager.

Når man ser på hele forløbet i denne tragiske udvikling, er det svært at undgå at drage den konklusion, at den vestlige verden bevidst har ladet Milosevic gøre det beskidte arbejde med at nedkæmpe UCK, fordi man reelt ikke ønskede, at der skete flere ændringer på grænsekortet i Balkan-området. Alligevel har man nu problemer, fordi konsekvenserne af denne politik konkretiserer sig i nød og armod og udsigten til hungersnød for titusinder af flygtninge, som er undsluppet det serbiske militær.

Enhedslisten går derfor som tidligere nævnt ind for, at Kosovos befolkning ved en folkeaf-

stemning afgør deres egen skæbne. Dette er den eneste langsigtede og holdbare løsning.

Men her og nu er der brug for en omfattende humanitær indsats i FN-regi og ikke NATO-bomber. I den forbindelse kan Enhedslisten støtte, at der oprettes sikre humanitære områder, hvor flygtninge kan søge ly for den kommende vinter. Disse områder skal sikres af FN med de nødvendige midler. Samtidig skal der presses på for at få igangsat forhandlinger mellem regeringen i Beograd, de moderate politikere og UCK's ledelse.

Æ n d r i n g s f o r s l a g

Til teksten

Af et *mindretal* (SF):

1) 1. pkt. affattes således:

»Folketinget meddeler sit samtykke til, at et dansk militært bidrag stilles til rådighed for en NATO-indsats på det vestlige Balkan for at forhindre en humanitær katastrofe i Kosovo under forudsætning af, at der foreligger et klart FN-mandat fra FN's Sikkerhedsråd.«

Af et *mindretal* (SF), tiltrådt af et *mindretal* (EL):

2) 4. pkt. affattes således:

»Regeringen vil, før kommando over de danske enheder overgives til NATO, forelægge dette spørgsmål for Folketinget til forhandling.«

B e m æ r k n i n g e r

Til nr. 1 og 2

Socialistisk Folkeparti finder, at beslutningen bør træffes i fuld åbenhed, da der er mange uafklarede forhold, specielt om mandatets retsgrundlag og virkningen af en militær aktion. Partiet finder endvidere, at den foreslåede ændring ikke giver nogen tidsmæssig forskydning frem for en forelæggelse for Det Udenrigspolitiske Nævn.

Poul Andersen (S) Per Kaalund (S) Lotte Bundsgaard (S) Anna-Marie Hansen (S)

Ingrid Rasmussen (S) nfm. Villy Søvndal (SF) Ebbe Kalnæs (CD) Jørgen Estrup (RV)

Søren Søndergaard (EL) Svend Aage Jensby (V) Karen Rønde (V) Erik Jacobsen (V)

Anders Mølgaard (V) Hans Engell (KF) fmd. Helge Adam Møller (KF)

Peter Skaarup (DF) Jann Sjursen (KRF)

Fremskridtspartiet havde ikke medlemmer i udvalget.